

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

Egyes száma ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Jeruzsálem békeségéért.

Szivem telve aggodással és szomorúsággal a békétlenségek és háborúságok miatt.

A fogságból visszatérő zsidóknak énekét olvasom. Örömmel állottak meg a szolgaság föld-
jéről jövő vándorok a hegyen épült város kapujában.

„Jeruzsálem szépen épített város, mely egybeszerkesztetett egyenlőképen ;

Hogy oda menjenek a nemzetségek, az Úrnak nemzetségei, az Izraelnek bizonyosága-
hoz, az Úr nevének tiszteletére. Mert ott helyeztettek az ítéletnek székei, a Dávid házának székei.”

Jeruzsálem nekünk is szent városunk. Itt halt meg az Idvezítő. Innét terjedt el az
evangéliom. S ha kapui most leomlottak is, ha szinte palotái is romokban hevernek és Dávid
királyi széke üresen áll ; neve minden hívőnek kedves és és gondolatban ma is a keresz-
tyénség központja.

Nekünk is van ilyen városunk. Ennek falai is megépültek, mint hajdan Jeruzsálemé.
Hatalmas nemzeti királyok palotája helyén új ékes ház emelkedett benne, ha ennek igazi, belső fénye
nem is olyan mint a régié, a megelőzőé.

De nem ez fáj nekem, hiszen a fény és pompa mind elmúló. Elmúló árnyak magok
a nagy királyok is s a nép a mely ezer éve szenved, most is megvagyon.

Még azon se tünődöm, hogy Dávid királyi széke elhagyottan áll. Majd kihajt még Izsai
törzse és a régi dicsőség is visszatér. A békeséget siratom én, mely Jeruzsálemből eltávozott
és a pusztulás miatt kesergék, mely lassanként az egész Izraelen elterül.

Hazámat és benne egyházamat féltém, népünket, templomainkat és azokat a hű ör-
állókat, kik tagyban, viharban, az evangéliom vigaszait hirdetik és a reménység hítét élesztik.

Szivem telve aggodással és szomorúsággal.

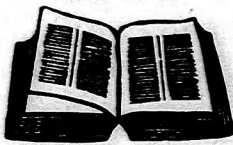
A fogságból visszatérő zsidók énekét olvasom és velök együtt könyörgök Jeruzsálemnek
békeségéért ezt mondván: Legyenek szerencsések akik téged szeretnek.

Legyen békeség a te kerítésedben és csendesség a te tornyaidban. Az én atyámfiáért
és az én barátaimért kérem most, hogy legyen békeség te benned.

A mi Urunknak Istenünknek házáért kívánok néked jót !

Vándor.

Zsoltár CXXII.

A harmadik rend.

Ha az iskola, a tanügy érdekét tekintjük, akkor lehet még csak a zsinati határozat célszerűtlenségét teljesen belátni. Mert hiszen nem az a cél, hogy legyen ott tanár is az egyházat kormányzó testületekben, hanem, hogy olyan tanár, és illetőleg az a tanár legyen ott, aki az iskola ügyeit a legalaposabban ismeri és ennek folytán a tanügyi érdekek képviselőjére a legalkalmasabb. Ezt az embert pedig a dolog természete szerint jobban megtudja találni a tanári testület, mintahogy megtalálhatják a presbyteriumok. Mert lehet valaki igen jeles, buzgó, tudományos tanár, és az iskola administratív ügyeiben mégis járatlan.

Sőt a tanár-képviselők megbízatásának a zsinat által megállapított tartama folytán némileg ki is van zárva, hogy a képviselő mindig az ügyeket legalaposabban ismerő tanár lehessen. Az egyházkerületi közgyűlésre — tanügyi szempontokból ez a legfontosabb hatóság — a képviselőt öt évenként kell választani. A gymnasiumi igazgatók megbízatásának ideje pedig hat év. Nem állítom, hogy az iskola képviselőjére egyedül az igazgató alkalmas, de mégis rendszerint ő a legalkalmasabb, mert az egész adminisztrációt ő intézi. Tehát megválasztják az igazgatót egyházkerületi képviselőnek is. Mikor mandátuma lejár, igazgatói hivataloskodásának még egy éve hátra van. Ujra megválasztják. Egy

év múlva ám más lesz az igazgató, aki e szerint négy éven keresztül nem lehet tagja a kerületi közgyűlésnek, holott az iskola ügyeit most már ő ismeri alaposabban. Pedig még az is meglehet, hogy az igazgató változást holmi kereséségek előzték meg, hogy a volt igazgató nem önként vált meg állásától, hogy ennek folytán a viszony előd és utód között kiélesedett. Ami megint odavezethet, hogy az egyházkerületi képviselő az ő igazgató-utódjától a szükséges felvilágosításokat, útbaigazításokat e surlódások folytán nem kéri ki, és tájékozatlanul áll a kerületi közgyűlésen. Sőt odavezethet, hogy az iskola adminisztrációját elfogultan ítéli meg, valamely ügynél az előkészítetlenség látszatát nemcsak elhárítani nem igyekszik, sőt föltárja, hogy a kellemetlen utódot kissé megbosszantsa, tettének az iskolára nézve hátrányos voltát nem mérlelve. Az emberi gyarlósággal számot kell vetni.

A főiskoláknál meg igazgató és dékánok évenként váltakoznak. Itt aztán már arról, hogy az administratio intézése meg az egyházkerületi képviselő között valami összhang legyen, szó sem lehet.

Az is egy nagy fogyatkozása a zsinat által megállapított képviselői módnak, hogy egy-egy iskolának a különböző forumokon képviselője tekintetében sem lesz összhang. Az egyházközség által fenntartott gymnasium képviselőjét választja

TÁRCA.

Az angol falu.*

Az angol falu, az angol alkotmány kis világa. — A földesúr, a pap és a falusiak általános tömegének egymáshoz való viszonya. — A falusi pap rajza.

Az angol falut úgy lehet leírni, mint kicsinyben való képét nem csak az angol nemzetnek, de az angol alkotmánynak is. Nyersen szólva, ott látható minden angol parishban (plébánia, hitközség, anya egyház) az ország három rendjének képe: az egyházi lordok, a világi lordok, a köznép. Az egyházi lordok képviselője a lelkész; a világi lordoké a squire (földesúr); a köznép a bérlő és a falusiak; míg a squire és a lelkész magok közt, épp úgy mint a parlament házai, gyakorlatilag nem kevés oly teendőt gyakorolnak, a mi lényegében csak az uralkodót illeti meg. A rendes és óhajtott állapot a dolognak egy falusi parishban az, hogy teljes összhang legyen az egyházi és világi hatalom képviselőinek ténykedése és akarata közt, vagyis

* Az angol falusi, különösen vidéki egyházi életnek e mesteri rajzát Escott T. H. S. A mai Anglia c. művéből vettük, melyet György Endre fordított magyarra és a mely a M. T. Akadémia ez idei könyvilletménye gyanánt jelent meg.

a lelkész és a squire közt, — és hogy a lakosok megnyugodjanak ezeknek határozatiban és akaratában, mint valami jóakaró bölcsesség nyilatkozatában. Az angol falusi élet ezen elmélete, vagyis az a hasonlat, melyet felhoztam az állam és a parish közt, nincs megsemmisítve azon tény által, miszerint az óhajtott állapotól való eltérések előfordulnak. Legnagyobb részben azon elemek, a melyekre reducálható a falusi élet, türhető összhanggal működnek a gyakorlatban; és ha van is egyenetlenség, nem a rendszer, hanem a végrehajtás rossz vagy hibás volta kárhóztatandó.

Az újabb törvényhozás, mint látni fogjuk, némely tekintetben lényegesen érintette az azok közti viszonyt, a kikre reá van bízva az angol vidéki kerületek világi és egyházi jogszolgáltatása. De a rendszer vezérelve azok ma is, a melyek mindig voltak és teljesen kiirtani őket egy társadalmi forradalmat jelentene. Épp úgy, a mint a squire — ez a szó itt kényelem okából van használva, legyen a helyi nagy ember akár peer, akár baronet, vagy kis vidéki földesúr vagy az a vegyítéke az angol egyház papjának és a földesúri hatalmasságnak, a melyet Syndey Smith úgy nevezett, hogy „squarson” — szükségképen bir erkölcsi befolyással, mely hozzájárult világi helyzetéhez, épp úgy a lelkésznek is van teljes világi hatása az egyházi előjogain túl. Az angol egyház az angol községi rendszernek gyökerén van. Az ország egyházi részek szerint van felosztva. A helyi gyógytár, szegény adó, úti adó, a vestry (egyháztanács) egyházi intézmények. Nemesak a falusi pap, vagy helyet-

a presbyteriumba az egyházközség, az egyházmegyére az egyházmegyei, a kerületre a kerületi presbyteriumok összesége. És könnyen meglehet, más lesz kedves az egyházközségnek, mint az egyházmegyeyei, és megint más az egyházkerületi presbyteriumoknak. Mivel pedig az igazgatót az iskola igazgató tanácsa választja, hát ennek talán megint más lesz kedves. Óh te szegény gymnasium, amelynek négy fejed leszen, négy különböző felfogással egy ugyanazon kérdés felől.

A tanároknak azért kellett képviseletet adni, — mondták a zsinaton — hogy az illető hatóságok ne nélkülözzék tanügyi kérdésekben a szakembert. És ha már bebocsátották őket e célszerűségi okból, nem lehetett — ezt is mondta valaki — szavazati jog nélkül, csak tanácskozási joggal bocsátani be őket, hogy mintegy az ajtón keresztül hallgatózzanak. Én úgy vagyok meggyőződve, hogy a zsinat által elfogadott módnál a tanügy és iskoláink érdeke szempontjából előnyösebb, és éppen azért — hiszen mi nem hatalmi érdekekből kívánjuk a képviseletet — a tanárok által is bizonyára szívesebben látott megoldás lett volna még az is, ha az iskolák képviselői szavazati jog nélkül bocsátattak volna be az egyházat kormányzó testületekbe, de a tanári testületek választása alapján.

Inkább hallgatóztunk volna az ajtókon kívül.

* * *

tese, bir határozott törvényes kötelezettségekkel és jogkörrel, de a pap gondnoka, a parish jegyzője, az egyházi. Az egység az egyház és állam közt megvan testitve az angol falu kormányzatában minden lépten. A squire magistrate (békebiró); nem valószínűtlenül a pap is magistrate. A papnak és gyülekezetének mindkettőnek megvan gondnoka. A parish jegyzője, egyházfia mind külön törvényes és polgári állás, és az esetek nagy számában megosztják a pappal, a kinek többnyire kinevezettjei, a felelősséget a községben levő rendért.

A pap állása és tekintélye változik a körülmények szerint. A squire részéről a növekvő hajlam az, hogy másutt legyen, mint falusi otthonában az év nagyobb részén. Parlamenti kötelességei igénylik jelenlétét Londonban; társadalmi kötelességei kényszerítik látogató körutakra; saját és családja egészségére való tekintetek szükségessé teszik hogy évente néhány hetet utazzon. Ámbár ez az úr kétségkívül olyan földesúr, a ki az év tizenkét hónapjából kilencet távol tölt: mégis, úgy tesz, meg van az az elégtétele, hogy tudja, miszerint távollétében is mindenről kitünően van gondoskodva. Van megbízottja, a kiben legteljesebb bizalma van és a kinek teljhatalma van megtenni mindazt, a mi jogos és észszerű a bérlők érdekében. Van papja, a kit ő az egész környék áldásának nevez. Így aztán a két dolog közül egyik történik: vagy a helyi felsőbbség, úgy a világi mint az egyházi összesül a pap kezébe; vagy pedig küzdelem származik a pap, és a squire képviselője, a megbízott közt. Mindenik esetben a pap és a squire

Még csak a rendiség kérdéséről egy néhány szót.

„A rendek kritériuma az — így határozta meg Balthazár Dezső a zsinaton — hogy bizonyos isteni jogokon alapuló kiváltság képezi közöttünk a határt, hogy a felsőbb rend valami természet feletti erő, tulajdonság alapján álljon felette a másoknak vagy a többinek.“ Ez a meghatározás kétségkívül helyes a dogmatika és egyházjog szempontjából. És kétségtelen, hogy ilyen értelemben rendekről protestáns és különösen kálvini állásponton még beszélni sem lehet.

Ám tudja azt igen jól Balthazár Dezső, hogy a rendek fogalma nem csupán hittani és egyházjogi, hanem általában jogi fogalom. És bizonyára elismeri, hogy a rendiség — pusztán jogi oldalról tekintve — nem más mint a jogoknak a jog által megállapított egyenlőtlensége. Ha pedig figyelmen kívül hagyjuk a rendeknek a Balthazár által precízül kifejezett hittani fogalmát és egyedül csak imént kiemelt jogi fogalmára gondolunk: nem lehet eltagadnunk, hogy mai egyházalkotmányunk a paritásos rendszer folyamán két rend létezésének látszatával bir. Mert a lelkészekre nézve az egyház kormányzatában való részesedés jogát nem olyan mértékben állapítja meg a jog, mint a nem lelkészekét.

Nem a presbyteriumról mondom ezt. Annak ügy tagja a lelkipásztor, mint a gyülekezet hiva-

jellemétől függ, melyik eset áll be. Az esetek nagy részében a két hatalom jól összefér. De talán a legjobb mód a rendszer működéséről az angol életben képet nyerni az, ha gyakorlatban nézzük meg.

Tegye fel az olvasó, hogy egy gazda-falvat látogatunk meg, mintegy öt vagy hatszáz lelki lakossággal, a legközelebbi vasút állomástól mintegy hatmérőföld távolságra. Június hava van; e békés vidéken minden szépségnek teljében van; az angol szép, sötét-zöld falevelek — a legfrissebbek és legsötétebbek az egész világon. — még nem vesztettek el semmit sötétségök- vagy frissességökből; az ujonnan vágott széna illata van a levegőben; a kaszás kaszáját fenő köszörűkő zenéje hallatszik e reggelen; és egész hosszú napon a pacsirta énekel a magasban. Az egész falu tényleg szorgalmasan dolgozik a széna kaszáláson, és a gazdák igyekeznek betakarítani azt, míg megjön az az időváltozás, a mire némi rossz légsúlymérőjelek mutatnak. A falu tisztán földműves; van egy általános árúboltja, egy csizmadiája, egy kis szabója, egy kis kőrcsmája, és egy vagy két serméroje. A major ura egyúttal a megye képviselője a parlamentben, és a mint várható egy választott törvényhozótól, ezen leveles júniusban, szorgosan el van foglalva törvényhozói munkájával Westminsterben. Jobb squiret, a mint maga a lelkész mondja, egy pap sem kívánhatna magának. Valóban kettőjük barátok együtt gyermekkoruk óta. Iskolatársak; együtt játszottak a lordnál, és ugyanazon októberi félére mentek az egyetemre. A squire nem igen nagy földesúr, mert birtoka ezen környékén

tal viselője, akit megbiztak azzal, hogy a gyülekezet ügyeit vezesse. Mint a városokban a polgármester. Sőt nem is az egyházmegyei közgyűlésről. Az egyházmegyei közgyűlés alkotó tagjai a gyülekezetek képviselői. Hogy a gyülekezet képviselői közül az egyik a lelkész legyen, az szükségképeni következménye annak, hogy egyedül ő tanítója is, presbytere is az ő egyháznak. Ő tehát reáruházott hivatala alapján képviselője az ő gyülekezetének.

Ámde az egyházkerületi közgyűlésnél, a konventnél már nem így áll a dolog. Az egyházkerületi közgyűlés az egyházmegyék képviselőiből áll. Az egyházmegyének pedig hivataluk alapján csak az esperes és gondnok a képviselői. A többiek ellenben választott képviselők. Képviselővé választani — ha jogegyenlőség van — akárkit lehet: akár lelkész, akár nem lelkész. Hasonlóképen a konventen az egyházkerületnek hivatalból képviselői a püspök és főgondnok. A többi képviselőket — teljes jogegyenlőség mellett — meglehetne választani arra való tekintet nélkül, hogy ki lelkész, ki nem. Ámde nem úgy van. A választott tagok felének lelkésznek kell lenni. És épen felének kell lelkésznek lenni. És hiába akarná egy egyházmegye az ő képviselőit mind a nem lelkészek sorából választani meg, ez nem volna jogilag lehető. Én állítom, hogy ez azért mégsem rendiség. Csupán csak célzerűségi tekintetéből megállapított nagyobb arányú

befolyása a lelkészi hivatal viselőknél. Ám viszont ismerjük be, hogy a jogképességek különbözőségének látszata fennforog, és épen azért nem lehet igen csodálkoznunk, ha e tény mint a rendek létezésével analog fogatik fel, és e látzat és ez analógia alapján két rendről esik szó.

Akkor ellenben, amikor megállapítatik az, hogy az egyházkormányzó hatóságokba a nem lelképásztori hivatal viselők sorából egyesek szükségképen beválasztandók, már nem csupán látzatról és nem csupán analógiáról van szó. A tanár, tanító az ő hivatala alapján sem Kálvin tanítása, sem a zsinat-presbyteri elv alapján nem tagja a presbyteriumnak. Mégis kötelezzük az egyházközségeket arra, hogy — akar vagy nem akar — a tanárok, tanítók sorából válasszon presbyterter. Nem hivatalból képviselője, mint a lelképásztor, a gyülekezetnek. Mégis kötelezzük az egyházmegye gyülekezeteit, hogy közülök válasszon képviselőt az egyházmegyei közgyűlésre. Más gyülekezeti tagok csak akkor lehetnek presbyterterekké, ha a gyülekezeti tagok megakarják választani őket. A tanárok, tanítók ellenben jogot nyernek arra, hogy közülök egy mindenesetre megválasszassék, ha a gyülekezet egyikőjüket sem is akarná. Ez már igenis valóságos jogkülönbség létesítése, ez már igenis rendiség.

Csak a tanárok-tanítók bírják azt a jogot, hogy közülök egy vagy néhány az egyházmegyei presbyteriumok, csak a tanárok-tanítók, —

alig hoz 3000 font st. évente, de vannak birtokai másutt is és nincsen jól megválasztott és jövedelmező befektetések hián. Liberálisan utána néz, hogy munkásainak lakásai jó állapotban legyenek, bőven adakozik minden helyi alapra és éppen most épített néhány igen esinos iskolát. De sohasem volt hibás és észszerűtlen adakozásban, a mi a szegényedés szülője. Szerencséje volt, hogy igazgatójának és megbízottjának egy tiszteletreméltó urat nyert meg, a kinek nincsenek támadó természetű társadalmi nagyraavágásai, sem óhaja arra, hogy a papéval szemben saját tekintélyét emelje.

És a pap maga — mit mondjunk róla! Ott áll a paplak, két vagy háromszáz yardra a templom oldalától. Szép kerttől körülvett szolid épület befuttatva fuchsiával, myrthussal és borostyánnal. A javadalmazáshoz tartozó föld nagy és tényleg abból származik a papi jövedelem nagyobb része. Néhány holdat a pap maga tart használatában és ő is, mint bérlői ezen a gyönyörű júniusi napon el van foglalva a szénagyűjtéssel és szénahordással. Most már délután van és szokása, hogy minden délután — vagyis a lunch és ebéd közti időben, — három vagy négy órát kocsikázzon, lovagoljon, vagy még inkább, hogy gyalogsétákat tegyen lelkészi felügyelet és hiveinek meglátogatása céljából. A jelen pillanatban ott megy át Godman bérlő egy rétvén és — nagy tekintély lévén ily tárgyban, — felvesz és megszagol a szakértő szokása szerint, egy-egy csomó fűvet, melyet két nap előtt vágott le a kaszás kaszája. Jó, egyenes alak; nyílt, határozott modoru; egy kicsit túl van az

ötven éven; ruhája fekete vászon, hosszában talán igen, de szabásában aligha megkülönböztethető attól, a mit viselne maga a squire, ha Westminster helyett otthon volna. Beszél alkalmilag ez emberekkel, a kik a szekepek megtöltésén vagy más mezei munkán szorgoskodnak; de megjegyezhetjük, hogy gondosan igyekszik még látzatát is elkerülni annak, mintha rá akarná erőszakolni társalgását bármelyikőjökre is.

Lássuk már, hogy van elfoglalva a nap többi óráiban. A családi imádságnak félkilencor vége van, mert a pap szereti, hogy kilenc órára befejezhesse reggelijét és felmehessen dolgozószobájába. Ma reggel különösen el van foglalva; vannak megválaszolni való levelei, egy beszédje elkészítendő, egyházmegyei okiratokat kell megvizsgálni és aláírni és egy nagycsomó olvasni való várja, a mit nagyon szeret. Alig ült le teájához és pirított kenyéréhez, maga mellett a tegnapi Times-szal, mely most érkezett meg, mikor kopogtatnak ajtaján. Hodge Márta jött, a ki szeretné tudni, hogy mikor keresztelik meg gyermekét; vagy Gilés John, a ki szeretné megállapítani a napot és órát, a mikor a tiszteletes úr megkötné a frigyét közte és Stokes Sára közt; vagy talán a bérlők közül valamelyiknek a felesége nyit be, beszélni a tiszteletes aszonynyal azon zsoltárok vagy dicséretnek dallama felől, a melyeket a múlt vasárnap énekelték vagy a jövő vasárnap fognak énekelni; vagy talán egy munkás felesége, a ki szomorú történetét jött elmondani és a ki rettenetes nyomorában segílyt kér és a ki végsőkig kikerülte, hogy ne legyen alkalmat-

még a lelkipásztorok sem, — hogy közülök néhány az egyházkerület tagjává az egyházkerületi presbyteriumok által megválasztassék. Nem hittani, de pusztán jogi értelemben igenis külön renddé, mert a többi egyháztagoknál nagyobb joggal bírókká tettek ezáltal a tanárok és tanítók.

Am az mondatott: hogyan lehetséges az, hogy ha a gyülekezetek, illetve presbyteriumok választják a tanárképviseelőket, van rendiség, — ha meg ők maguk választják, akkor nincs. Nagyon egyszerűen. Mindnyájan jól tudjuk, hogy az iskolának egyházunk életében a reformáció óta mindig igen nagy szerepe és fontossága volt. Nem a magam gondolata, de olyan embertől hallottam, akinek sem világos gondolkodását, sem buzgó egyháziasságát az ellenkező nézetűek sem vonják kétségbe, hogy egy nyolc osztályú középiskolának, amelyiknek csak egy-egy osztályába hatvan-hetven tanuló jár, amelyiknek tehát egy-egy osztályhoz hatvan család érdeke, reménye fűződik, amelynek nevelésétől minden évfolyamban hatvan leendő egyháztag egyháziassága függ, — apró egyházaink minden leki-sínylése nélkül el kell ismerni, — nagyobb a jelentősége egyházi életünk szempontjából, mint egy olyan gyülekezetnek, amelyikben összesen sincs hatvan család. Egészen indokolt tehát, ha egy ilyen iskolának adunk annyi jogot, amennyit egy gyülekezetnek. De úgy is volt ezelőtt és

ha jól tudom, azok a tanárképviseelők, akik az egyházkerületi közgyűlésen megjelentek, eddig legalább a tiszántúli egyházkerület jegyzőkönyveinek tanúsága szerint sohasem úgy vétettek számba, mint tanári képviselők, hanem mint a „tanintézetek képviselői.“

Ha ez a rendszer fennmarad, a gyülekezetek — a hivatalból képviselő lelkipásztorokon kívül — presbyteriumba, egyházmegyére szabadon választják az ő képviselőiket s a gyülekezetek képviselőin kívül vannak a tanintézeteknek képviselői. Vagyis nincs rendiség. Míg így a tanintézeteknek nincsenek képviselői, csak gyülekezeti képviselők vannak, ám ezen gyülekezeti képviselők közül némelyek olyanok, aminő akárki lehet, mások olyanok, amivé csak tanár-tanító lehet. És itt van a rendiség. Ez, azt hiszem, — egy zsinati tag úr szavával élve, — beférhet akármely koponyába.

* * *

Befejezem immár nagyon is hosszúra nyúlt elmélkedésemet. Jól tudom, van ennek az én sikra szállásomnak valamely Don Quixote-szerűsége. Amennyiben immár befejezett ténnyel állunk szemközt, amelyen változtatni most már nem ily apró lovagnak, de szervezett nagy hadseregnek is aligha lehetne. Ámde, hiszen tudva van, a tervezetben ily változtatásról szó sem

lan a „paplak“ háza népének. Végre elvégezve valami feltűzést ilyen közbe jövetelt és biztosságba helyezve magát könyvtárában, belemerül az írásokba és gondolatba. De szegény nem marad sokáig zavartalan. A kikerülhetetlen kopogás hallatszik ajtaján és jelentik, hogy az egyházi tisztviselők valamelyike vár rá. Az ő gondnoka az, a kinek kötelessége megmondani neki, hogy hívei közül egyik — egy vitatkozó természetű bérlő, vagy egy bérlő felesége vagy lánya, a ki szereti a szertartásos sallangot, — kifogást talált valamin, a mi mondtak, énekeltek vagy tettek a templomban vasárnap; kifogásolja, hogy ő világosan látta a papot megtenni vagy elmulasztani az istenisztelet egy részén valamely térdhajlást; panaszkodik, hogy véleménye szerint ez és ez a dicséret dallama nagyon is emlékeztet a pápistákra vagy kálvinistákra: kijelenti, hogy egy dallam közt, a mi az orgonista (a ki esetleg a pap legidősebb lánya) játszott és egy dalesarnoki dal közt, a melynek dallamát legutoljára hozta a faluban valami vándorló olasz sípládás, a ki véletlenül arra vetődött, gyanusan erős volt a hasonlatosság.

A tárgy, a miért a látogatás történik, lehet kevésbé jelentéktelen természetű is. A parish fel van zavarva valamely bűn által, zaklatva valami scandalum által, vagy fenyegetve valami kellemetlenségtől, a mi a lakosok egészségének és életének árthat. Az a kérdés terjesztetik hát a pap elé a gondnokok, jegyző vagy egyházfi által, vajjon ne tévesség-e közvetlen előterjesztés e helyi rendőrhatalomhoz, vagy a helyi egészségügyi

felügyelőhöz, vagy bármely hatósághoz, a kihez a sérelem vagy veszély oka tartozik. De még itt nem végződik a falusi papnak világi foglalkozása. Ha a falusi posta egyúttal takarékpénztár, hívei közül azok, kik takarékosok, képesek közbenjárása nélkül elvégezni kis pénzügyi ügyleteiket. De megtörténhetik az, hogy a takarékosokra való oly felbátorítás, a minő a postahivattallal kapcsolatban levő takarékpénztár nincs és ez esetben a papnak gyakran kell olyan szolgálatot teljesíteni, mint egy falusi bankárnak. Alkalmilag kisebb betegségekben ő végzi el a falusi orvos teendőit is. A guardianok (szegényügyi felügyelők) által alkalmazott doktor némi kis távolságban lakik és talán azon felül kifogása is van az ellen, hogy ingyen látogassa betegeit. Kell hát orvosszereket rendelni, csillapító italokat és tápláló ételeket küldeni a betegszobába. A squire, a kit, mint mondtuk, szinte szabályszerűen tizenkét hónapból nyolcz vagy kilenczen át távol van, bármily jóindulatú legyen és bármily részletes utasításokat hagyott is hátra alkalmazottainak, egyáltalán nem képes felmenteni a papot az anyagi segítség és segélyezés alul. Így aztán, a mint a pap vagy helyetese kissé bankár is, doktor is, egy kissé ezeken felül törvénytudó is, és általános ügynök is, gyakran felhívják, hogy ítéljen családi perpatvarokban; ő tőle várják, hogy foglalkozást találjon, oly fiúk és lányok részére, kik kiakarnak menni a világba. Általában úgy néznek rá mint az oraculumra, a kinek tanácsa sohasem téved, és mint a jötekonyság azon forrására, a mely sohasem száradhat ki. Az angol egy-

volt és csak a zsinat tanácskozásai alatt vettett fel a képviselőlet illetően rendezésének gondolata. Ami nem azért kár, hogy az előzetes hozzászólás lehetetlenné vált, hanem azért, mert ilyen módon magának a zsinatnak nem volt ideje a kérdés minden oldalának teljes áttanulmányozására.

Mindenki megvan győződve a zsinat legjobb szándékairól. Azoknak meg, kik e kérdésben, előharcosok valának, idealismusa éppen közismeretes. Ám az a tisztelet, melylyel úgy egyházunk törvényhozó testülete, mint annak tagjai irányában viseltetünk, nem akadályozhat meg abban, hogy egy szerintünk semmiféle elvi alapon nem nyugvó, következtelen és hatásai-ban káros szabály felől nézeteinket el ne modjuk.

Dr. Kun Béla.

A debreceni református Kollégium története adattári alakban.

(61. Folytatás.)

Egy évvel előbb, éppen születése 70. évfordulóján (1893. jan. 25-én) szép megtiszteltetésben nyilvánult meg legfelsőbb osztályu hallgatóinak szeretete, ezüst babér koszorút készítettek emléktárgyul, a hányan voltak annyi levélből, mindeniken egy-egy név; az átadási ünnepélyen egyik tanítványa Kovácsy Kálmán olvasta fel „Emlékezetünk” című költeményét. Álljon itt a 11. dalszak:

Vezesd csatákra még a számsoroknak
Egyenruhás szép, hosszú táborát —
A meddig fenkölt szived is óhajtja
Szolgálni ezt a jobbülő hazát.
S legyen mindennap egy-egy szép föladvány,
Örömből s kedvből benne több elem —
S a mint lefejtéd Ész vllága mellett,
A végeredmény — boldogság legyen!

Az ezüst babérkoszorút nyújtó 8. osztálybeliek száma akkor 56 volt, jelesb növendékek valának Ábrahám Dezső, Bede László, Bogdán Lajos, Csat Béla, Jókai Lajos, Kis Pál, d. Nagy Sándor, Selestei László, Szücs Jenő, Tóth Kálmán, Ujfalusi József, Zivuska Andor stb., A költeményszerző Kovácsy Kálmán.

Nagy sulyu egy képzett okleveles híres mérnöknek Könyves Tóth Mihálynak „Hódolat az érdemnek” címen írt nyílt levele Budapestről, melyben saját tapasztalatából szerezve nyilatkozik meg ez alkalomra a hűség nagy tanára iránt, ő éppen egy volt azok közül, a kik őt tanári működése első éveiben ismerték s hallgatták 1852—1856-ban. Így rajzolta a közhatást: Mikor bejött az új tanár, az igazi szaktanár, eltűnt az ellenszenv a mathezis iránt, rögtön az vált kedves tantárgyunkká, költői lelkesedéssel karolta fel tárgyát, de az meddő maradt volna, ha nem azon gyönyörű logikai előadáson alapult volna, melylyel a nehéz tárgyat előadta, az örökös megmagyarázás tanított meg gondolkodni, hogy a levélíró mérnök, bevallja, — azt tanárának köszöni. Soha se bántsa volt tanárát, hogy nem örökítette meg tudományát irodalmilag, az ő működése körül-belül ezer ember eszébe és lelkébe lerakva, kiket ő megtanított gondolkodni és észszel számolni, azok áldják az ő igazán költőileg átszellemült mathesis tanárságát. Legyen a mi hazánknak sok ily irodalmilag nem ismert, de ezer szívben is élő szeretett tanára! (Lásd e-korrajzszerű le-

ház tiz vagy tizenötezer papjai közt kivételt találni egyet is, a ki képessége és segédeszközei mértéke szerint nem teljesíti ezen köteleességek nagy részét; de nem csak ezeket, hanem sokkal többet is.

Szóltunk már az okmányokról, a melyeket reggeli postával kapott papunk. Azok közt van egy néhány, a mely a nevelésügyi hivataltól jön és iskolájára vonatkozik. Ott van egynehány hosszú és összekuszált kimutatósi lap, a mit ki kell tölteni, és a mi szükségessé teszi, hogy megbeszélje a dolgot a tanítóval és tanítónóvel. Valószínűleg nem végezi be hamarabb ezen okmányok elkészítését és nem fog hozzá beszéde készítéséhez, amikor meglátogatja a tanító. A kerületi tanfelügyelő, az egyetemről frissen kikerült fiatal úr, hirtelen megjelent egy meglepő látogatásra. Ezt a fiatal hivatalonkot kelőleg kell fogadni és aztán meghívni reggelire és beszélgetni vele a vidék különlegességeiről. És ez a legkönnyebb része azon terheknek, a mit a közoktatási kormány és a létező közoktatási törvények háritanak a lelkészkedő papság vállaira. Vannak iskolai bizottságok, melyek idő szakonként üléseznek: a papnak magának gyakran kell házról-házra járni községe szülői közt és személyesen megtudakolni az iskolaelhanyagolás okait; és a mily kellemetlen feladat ez ugyanannyira olyan, melynek teljesítésére könnyen volna más hivatalnok utasítható. Még ezzel sincs a falusi pap világi vagy félvilági hivatalainak sora kimerítve. Sok falusi pap van, kinek épp oly tapasztalata van, mint bármely rendes ügyvédnek, a végrendeletek készítésében; és a mint a

takarékosság szokásai növekednek a munkás osztályok közt, épp azon irányban szaporodnak az ily természetű köteleességek is, a melyek az egyház papjára nehezdednek.

Az átlagos angol parasztnak mély ellenszenvé és gyanuja van mindennemű letéti bank ellen. Fokozatosan le fogja győzni ellenszenvét a postatakarékpénztár ellen; de rendesen jobban szereti, hogy saját maga legyen a saját bankárja és valami titkos helyen tartsa a pénzt, a mit képes volt félre tenni. Ha rendkívülien bizalmas természetű, akkor megtakarított pénzt valamely személyre bizza — a papra vagy földesurára. A bank megbukik, a ezégek felszámolnak és a földműves ész szempontjából mindig veszedelem van a számokban. De a squire vagy a pap kiegészítő és látható tagja azon rendszernek, a melyben a paraszt mindennapi életét éli és így aztán a pap, a ki mindig helyben van, bármikor megbízható, hogy vegyen meg egy házat vagy teljesítsen valamely más beruházást. A kincstár, a melyben a bank érezek, — arany, ezüst és réz, — letéttetnek, csaknem kivétel nélkül, vagy régi harisnya, vagy teás-edény, eldugva valami titkos szegletben. És nem ritka dolog, hogy az ily falusi tőkepénzesek, a kik a banktartásnak ily primitív módját használják, 100 font sterlingnél is többet tartanak magoknál. Szerencsétlenségre egyáltalán nem mindig az az eset, hogy a kincs birtokosa éppen olyan okos, mint takarékos, és hogy eléggé óvatos törvényes alakban tenni hagyományát. Nincs végrendelet; valamelyik házi barát vagy rokon, esetleg sejtven a megtakarítást, a mai éveken át folyamatban volt, kikutatja.

velet a „Debrecen“ napilap 25. évfolyamában 1893 : 25. szám, Kovácsy szép ódáját u. o. 19. sz.)

Egy másik cikk („Debrecen“ 1900. márc. 4.) méltatta jólismerő kézzel 48 évi tanárságából nyugalomba vonulását „A magyar faj őstehetsége pazar módon nyilatkozott meg ez egyszerű tanáremberben a katedrán, onnan szikrázott szelleme az ifjuság fogékony elméjébe kiapadhatatlan frissességgel és klasszikus erővel. Soha sem akart lenni más, mint magyar tanár. És az volt izról-izre... Debrecenben a mathezis tanárt rajongta körül az ifjuság a legnagyobb szeretettel... kitüntek az ő tanítványai mindenütt, a műegyetemen, az útszáz ezredeknél... Memoriája bámulatba ejtette és ejti környezetét...“ Julius 3-án (1900.) vett búcsút tanártársaitól Tóth József a zöld asztalnál. Rövid szavaira az igazgatótanár, illetékes ajk, adta meg a választ: a ki tiszteletreméltónak tüntette fel az ő szolgálata 50 évét, midőn azt *egyetlen közintézetnek* szentelte... neve szájról-szájra járt, mint olyan tanáré, ki a tudományban való jártasságot és alaposágot élvezetes tanítással folyton párosítani tudta.“ („Debrecen“ 1900. jul. 3. szám, hol a beszédek olvashatók).

A hatóság végül királyi kitüntetést és rendjelt vitt ki számára „Sok évtizednek hűséges munkája Volt csak miben ez aggnak kedve telt“ az ez alkalomra írt költeménynek e pár sorát idézzük csak.

Aki egész hosszú életet szentelt *egyetlen főiskolának*, s nemzedékeknek világot, oh! az többet is érdemelt volna a felettes hatóságok részéről, mint pusztá erkölcsi elismerést! Ah! de a mi anyagi kimért helyzetünkben nem mérlegelik, vajjon az ki mérhetlen szolgálatot tett, miként maradt végkorára vissza? nem lebeghetett szemök előtt a külföldi sok megható példa. Az elismerés jutalom alakjában is nyilatkozhatik... a nyugvóra szálló naphoz méltóbb, ha nem sötétlő felhő-

ben, hanem sugaras fényben száll el a földről! Ez a jobb jövőnek lehet nálunk feltartva.

Gelenczei Pál főgymnasiumunkban a természettudomány sokszor rettegett tanára (1852—1873) majd a városi reál iskola igazgatója (meghalt Linzben 1883. szept. 13. s ott temettetett el.) a főiskolai és egyházkerületi számvevőségtől súlyos betegsége miatt leköszönvén, helyébe 1883. szept. 1. számvevőnek Tóth József tanár választott, részére az iratok kezelése és holtartása végett a régi (homlok) épületben az udvarra néző azon szoba adatott át hivatalos helyiségül, melyet eddig az egyházkerületi aljegyző használt volt. Iskolánk annyi változását átélt tanár 48 évi szolgálat után lemondott 1900-ban, s azon év szeptember 1-től nyugalomban él, megtartván a számvevői tisztet, így máig is szolgálja a főiskolát a fontos pénzügyi téren; mindennap feljár és dolgozik szakadatlanul. Az E. Kerület a távozó tanár érdemeit „a ki magyar prot. tanügyünk s közelebről éppen debreceni főiskolánk buzgó, odaadó és szakavatott szolgálatában, soha meg nem lankadó kötelesség érzettel szinte egy félszázadot töltött“ tisztelettel és elismeréssel igtatta jkönyvébe. (1900. 94. sz.)

* * *

Az 1848-iki évben *utolsó idézés* volt az altörvényeszen márc. 11-én Péceli József igazgató-oktató előnöklete alatt. Bezárult aztán maga a főiskola is, s a nagy válság után csak 1850. jan. 26. nyilhatott meg a törvényszékek rendes sorozata, s a fegyelmi ügyek kezelése Arany István igazgatósága alatt.

A márciusi napok hatása alatt az önkormányzat eszméje és elve megmozgatta a deákságot is, a coetusi régi szabadság emléke felújult és egy hatalmas *petitiot* nyújtott be az e. kerülethez márc. 22-én, a püspök Szoboszlai P. I. a kérvény 1-ső pontját véleményadás

a ház minden zege-zugát, felfedezi a teás-edényt vagy a régi harisnyát és titkon örülve azon igazságon, hogy a halott nem mond el semmit, eltulajdonítja annak tartalmát.

És vannak más kötelmek is, a miket papunk hivatva van teljesíteni. Neki különböző közigazgatási és tanácskozó kötelességeket kell teljesíteni megállapított időszakokban a szomszédos városban. Talán tagja a guardianok testületének, talán és valószínűbben, a megyei kórház és javító-intézet igazgatóságában van. És pedig, a mint már láttuk, saját faluja keretén belül is van elegendő közegészségügyi teendője. Ő a szétosztója a saját maga nem kis mérvű kegyadományainak; ő szétosztója és megbizottja azon alapoknak, a melyet azon földesurak, a kiknek birtokuk van helyben, ő reá biznak kezelni. A feladat talán nem jár sok munkával, de különösen hálátlan. Meg kell küzdenie azon közhittel, hogy annak újjaihoz, a ki pénzt kezel, egy vagy más módon mindig ragad pénz, és a jótétemény élvezői titokban azzal gyanúsítják és néha nyíltan is állítják, hogy a kegyadományoknak rendelkezése alatt álló összege nem oly nagy, mint lenni kellene. A mellett nincs összeköttetés nélkül két oly főintézettel, a mely csaknem minden angol faluban megvan — a ruházati társasággal és a jótékonyági társulattal. A mi az előbbit illeti, ott bankár és elszámoló gyanánt működik, bevezeti egy könyvbe a különböző tagok által az alapnak tett fizetéseket és mikor a vételek ideje eljön, kiutalja az utalványokat a szomszédos város ipárosainak.

A jótékonyági társulattal hivatalos minőségben kevesebb tennivalója van. Ezen intézmények olyanokul tekintethetnek, a melyek a szövetkezeti elv alkalmazását szervezik a legelemibb formában a falusi élet egyszerű viszonyaihoz simulva. Alakulásuk módja és működésük módja mindig ugyanaz. Jutalmat adnak a takarékoságnak, de évjáradékokkal, vagy halálesetére való biztosítással általában nem foglalkoznak. A tagok nagy része által fizetett átlagos összeg tizenöt shilling évente. Ha képtelenek dolgozni betegség miatt: a közalaphól kapnak hetenként kilencz shillinget. Halál esetén minden tagnak joga van 3-tól 6 fontig, mint temetési költségre és 2-től 4 fontig neje temetésére. A társaság saját orvost is tart, a ki bizonyos kis fizetés mellett, mely rendszeren 30 font évente, minden tagot fizetés nélkül külön kezel. A betegségtől vagy aggkorból eredő minden állandó képtelenség esetén a társaság megszünteti segélyét, de van egy, éppen nem mindig megtartott szabály, mely szerint a segély teljesen visszatartandó, ha a szerencsétlenség vagy betegség bűnös vagy elhárítható okok eredménye, ha iszákosságból vagy bármilyen kicsapongásból ered. Kép nyerhető ezen társulatok fontosságáról azon tény által, hogy egy 500 főnyi, középfajta vidéki földműves faluban, egy ily jótékonyági társulatnak, mely negyven éve működik, ma 3%-os államkötvényekben 300 fontja van elhelyezve. Ezen társaságok pénztárosa rendszeren egy bérlő. A pap rendszeren a lelki vezető, a kitől gyakran kérnek tanácsot az alap kezelésére nézve, a kit gyakran kérdeznek meg a se-

végelt áttette a tanárkarhoz, az ifjuság kérte, hogy az ő szabad választása által hozassék létre az altörvényszék, saját esküdszéke tárgyalja a fegyelem ügyeket. A kérvényt a május 8-ra hitt e. kerületi közgyűlés veendi tárgyalás alá. A tanárkar véleménye ez volt: a felállítandó t. széken minden (hat) grádusnak (évnek) képviseltetni kellett magát, hivassék egybe egy kitűzött napon és óran minden gradus külön termekben, oly célból, hogy egy esküdt deák elnökle alatt titkos szavazattal válasszon kebeléből hat egyént, kik a jövő félévben az altörvényszéken itéljenek. A 36 egyénből a bepanaszoltak az idézési nap előtt 12-öt, a contrascriba szinte 12-öt visszautasít, s a megmeradt 12 lesz a bíró. Ezt a reformot is eltemették a bekövetkező idők.

Érdekes tünemény, hogy az első magyar *miniszteri rendelet* melyet 1848. május 4. tárgyalt a t. kar nem teljesíthetességgel találtatott, a számszerinti osztályozás eltörlését kívánta, felelet volt: főiskolánkban a jótémények csak számszerinti osztályozás szerint adhatók ki, annak elkészítése tehát meghagyatik.

Pedellusok állítása.

Uj iskolai törvény készítése alkalmával merült fel a kérdés, hogy a tanuló ifjuság az *apparitori* és *janitori* kötelességek alól felmentésével hány *pedellus*, iskolai eljáró, lenne szükséges a szolgálatok teljesítésére s mennyi fizetéssel? addig azonban a jelenlegi szokás fenntartandó. A tanárkar 1842. (December 7.) véleménye vala, két ily szolga felfogadása elegendő volna, s mint-hogy tisztességes ruházatuknak kell lenni, havi díjak tíz-tíz ezüst forintban határozatnák meg. A kar ki is dolgozta a javaslatot, az iskolaszolgák (pedellusok) közvetlen a senior és contrascriba, közvetve a t. kar hivatalos szolgálatára fognak állani, lakásuk a főiskola épületében leend, felváltva szolgálnak hetenként egyik a

gelyzés vitatott eseteiben döntés végett, és alkalmilag kikérik tanácsait az elhelyezéseknél. A jótékony társulat nem érne semmit évi ünnepéye nélkül és a közebed — 2¹/₂ shillinges fejenként, — a mely ily alkalmakkor adatik, természetesen a pap elnökle alatt folyik le.

Ebből, a mi egyáltalán nem túlozott leírása azon sokoldalú teendőnek, a melyet egy falusi papnak teljesíteni kell hivi irányában világi dolgokban is, lehet némi képet alkotni azon jó vagy rossz messzeható következményeiről, melyet cselekedni neki módjában áll. Az angol községek nagy többségben ő lelke és központja a környék társadalmi életének, biztosítéka az egységnek: törvényszék, a melyhez utaltatnak minden helyi különbségek és nehézségek és a mely előtt azok barátságosan kiegyenlítettnek. Hogy ez a gyakorlatban így van: azt tényleg elismerik az angol egyház és angol papság el-lenségei is a mikor megengedik, hogy az angol egyháznak az államától való elválása ellen a főérv az, hogy nincs kilátás valami hatályos helyettesítőről gondoskodni a vidéki kerületekben. Ereje valóban az egyházközségi szervezetben rejlik és egyenesen összekötése az állammal oly méltóságot ad papjainknak és oly bizalmat biztosít részökre, a minőt az angolok nehezen adnak meg olyan embereknek, a kiknek nincs nyilvános hivatali jellegök.

(Folyt. köv.)

senior, másik a contrascriba rendelése szerint, általában végezzék az apparitori kötelességeket, különösen a tanulók felkeresése, gyűlések alkalmával szolgálás, előjárókhoz küldetés, idézésre segédkezés és annak könyve pontos kezelése a teendők. A gazdasági tanács elfogadta a tervezetet 1843. májusi 223. sz. v.) az e. kerülethez felterjesztette. A tavaszi e. kerületi közgyűlés a pedellusok állandó alkalmazását a körülmények további kifejléséig elhalasztotta. Csakis az 1845. évi őszi közgyűlés (314. sz.) és pedig a tudományos választmány óhaj-tásához képest, határozta el pedellusok tartását, de előbb újra véleményt kért. A tanárkar tehát (1845: 573.) az apparitorok és vigilek kinevezését tovább is fenntartotta. A pedellus tartás halasztódott, mert még 1847. július 17-én is apparitorok működnek s a két megidézett tanuló nem jól teljesítvén kötelességét 48 órai börtön büntetést kapott, ugyanazon év elején éji őrsegről megszökött tanuló hat órai őrsegre íteltetett, sőt még 1851. decemberben is fennáll az apparitori intézmény, (noha az e. kerület 1848-ban (83. sz.) eltörlölte volt) a kirendelt „régí szokás szerint“ 3 napig tartozott azon szolgálatot végezni.

A *pedellusok* előállítása szükségszerűleg Szoboszlai Pap István püspök 1853. szeptemberi leiratára (199. sz.) tétetett a t. kar kötelességévé, a főiskola eddigi egységes voltának megváltoztatásakor „a nyilvánossá vált gymnasium azon évi okt. 1. megnyílásával. A t. kar intézkedésére Török József igazgató tanár megbízott, két alkalmas iskolaszolgának 150 frt évi fizetéssel és a főiskolában lakásra kötelezés mellett felvételére és hogy azok szolgálatköre meghatározása végett „utasítást“ készíttessen. (Tk. jk. 1853. 199. sz.)

A két *első pedellus* (Ethei Lajos és Molnár Mihály) szolgálatukat 1853. okt. 15. kezdték meg és első óra fizetésüket 25 pengő forintot feivették. Egyike szolgált a gymnasiumot (G. T. 1858. 121. sz.) másika az akadémiát, sőt a jogakadémia külön igazgató alá helyeztetvén, 3. pedellus is vétetett fel (Czibere Miklós személyében havi 12 frt 30 kr p. frt. fizetéssel) ez utóbbi a jogakadémia megszűnésével 1856-ban felmentetett. A tőke pénztár fizette volt őket. A 3-ik eljáró ujjal 1871-ben rendszeresített a gazdasági tanács, pénztár és ügyész szolgálatára, előbb „sürgető“ címen valamelyik teljesítette csekély fizetéspótlással, de a teendők növekedésével külön egyént fogadtak, ekkor már a hivataliszolgák évi fizetése 216 frt volt. Mellettök „fűtők“ címen télen négy, nyáron 3 iskolaszolga állt rendelkezésre, a hivataliszolgák évi bére 1875-ben 240 frt.

(Folyt. köv.)

Balogh Ferenc:
hittanár.

TANÜGY.

Merénylet a református tanítók ellen.

A református tanítószolgák országos egyesületté szervezkedése óta állandóan napirenden tartja a szolgálati pragmatika kérdését. Azt a nagyjelentőségű kérdést, a melyre a helyes felelet csak az lehet, hogy az egyház intézményeinek munkáit abba a munkakörbe kell állítani, ahol ki-ki a maga hivatása ez szakképzettége révén a legtöbb haszonnal munkálkodhatik.

A református tanítók kolozsvári országos gyűlése nagy lelkesedéssel fogadta el épen alulírott azon határozati javaslatát, a mely röviden szólva, azt a kivánalmat fejezi ki, hogy a tanítói szakképzettség a népiskola belső életének irányításában s a felügyeletben is méltó módon érvényesüljön. Ezt a kívánságot kifejeztük 1904. évi zsinati emlékiratunkban is.

De ennek a törekvésnek, hála Istennek! ma már a lelkeszi karban és az egyház egyéb kormányzói között is számos barátja van. Maga a Debreceni Prot. Lap, midőn a Heves-Nagykunsági egyházmegye nagyrévi gyűléséről referált, egyik novemberi számában látható örömmel vett tudomást az idevonatkozó kezdeményezésről a miről alább leszen szó. De nem is lehet ez másképp, ha meggondoljuk, hogy az egyházi intézmények belső életére tartozó okos szervezkedés és körültekintő munkamegosztás, erkölcsileg nyomorult napjainkban, az egyházra nézve már-már a lét, vagy a nem lét kérdése.

A Hevesnagykunsági egyházmegye tanügyi bizottsága amely nem nagy hanggal, de szerény cselekedettel végzi jól felfogott hivatását a folyó iskolaév kezdetén szabályrendeletet, illetőleg tervezetet terjesztett az egyházmegye színe elé: *az elemi iskolaigazgatók, a helyi tanítótestületek munkakörének szabályozása és ezzel kapcsolatban az iskolahagyott gyermekek lelkigondozásának szervezése tárgyában.*

Az iskolahagyott gyermekek gondozásáról úgy esik szó ebben a tervezetben, hogy a Hevesnagykunsági Tanítóegyesület tagjai felbuzdulva azon a remek előadáson, a melyet egyik tanítói gyűlésen Gergely Antal mezőturi lelkész a református tanítók egyházi hivatásáról tartott: egyhangu lelkesedéssel kérték az egyházmegyét, nyujtana nekik utat-módot arra, hogy az iskolahagyott gyermekek lelki gondozásában ők is részt vehessenek, amit idevonatkozó betérjesztésök mondja: „megmenteni az iskolában végzett becsületes munkánkat a pusztulástól, betetőzni azt az épületet, melyet rakni kezdtünk: ez a betetőzése a ref. néptanító hivatásának is.“

Az egyházmegyei közgyűlés megbizta aztán a tanügyi bizottságot, hogy e nagyjelentőségi kérdésben részletes javaslatot készítsen. Így keletkezett a fenti szabályrendelet. Látni való, hogy annak minden ize, úgy a helyi tanítótestületek egységes, korszerű, az igazgató kezében összpontosított szakszerű vezetése, mint a züllöttségnek indult ifjuság gondozása, a legnagyobb mértékben érdemes minden józan felfogásu, a becsületes munkát becsületes lélekkel felfogó református tanító lelkesedésére.

Es mi történik? Az hogy mikor az egyházmegye kalvinista szabad gondolkodással kiadja a szabályrendelet-tervet, hogy a tanítói körök is hozzászólhassanak: akadnak református tanítók épen Mezőturból (tres faciunt collégium), akik ezt a tanítói tisztességet nevelő, a tanítónak az iskolával való egygyé forrását célzó tervezet, a melynek életbeléptetése a tanítók erkölcsi tekintélyének emelkedését jelenti: a református tanítók és tanítótestületek sőt az iskolaszéki elnökök jogai és függetlensége elleni merényletnek tartják.

Ime a „merénylet“, a melyet a „hármasszövetség“ minden megyebeli tanítónak megküldött:

A hevesnagykunsági ev. ref. egyházmegye szabályrendelete*

az elemi iskolaigazgatók s helyi tanítótestületek munkakörének szabályozása, és ezzel kapcsolatban az iskolahagyott gyermekek lelki gondozásának szervezése tárgyában.

* Ez a szabályrendelet, mely a hevesnagykunsági egyházmegye tanügyi bizottságának szép indoklásával terjesztett be az

1.

Ev. ref. népiskoláinkban úgy, mint iskolahagyott gyermekeink gondozása körül, ott, ahol több tanító működik, a vallásos irányú nevelést, oktatást, rendtartást és fegyelmezést, — az iskolaszék, a presbyterium s a felsőbb egyházi hatóságok törvényes hatáskörének feltétlen fentartása mellett, — a tanítók testületi közremunkálásával az igazgatótanító vezeti és irányítja.

2.

Az igazgatótanítót, a tanítók meghallgatásával az iskolaszék ajánlatára az egyháztanács választja s az egyházmegye esperese véglegesíti. Az ez idő szerint kifogástalanul működő, feddhetlen erkölcsű igazgatótanítók, ezen szabályrendelet életbeléptetésével végleg alkalmazottaknak mondatnak ki.

3.

Az igazgatótanító a maga működéséért az iskolaszéknek, illetőleg az egyháztanácsnak felelős, kötelességei a következők:

1. hivatából végzi az iskolaszék jegyzői teendőit s népisk. ügyekben az egyháztanácsban előadó. Az iskolaszék és egyháztanács a tanítótestülettel, s a tanítótestület az egyházi hatóságokkal, csak az igazgató útján érinkezhethet;

2. őrzi és kezeli az iskola összes anyakönyveit; az iskolát már elhagyott volt növendékek bizonyítványait kiállítja, a más tanítók által saját növendékeinek részére kiállítottakat aláírja s az általa őrzött iskolai pecséttel megpecsételi. Az általa kiállított bizonyítványokért 2 korona, — a más tanítók által kiállítottak pecsét díja fejében 1 korona jár;

3. kezeli az iskolák tanszertárát, a beszerzendőkről jelentést tesz az iskolaszéknek, a szükségét az illető tanítóknak kiadja. A könyv és szertárakra fordított összegről az iskolaszéknek tartozik számadással;

4. a szegények és iskolai árvák ingyen tankönyveinek az egyház terhére való beszerzést, számadás kötelezettsége mellett eszközli; a segély iránti kérvényeket összegyűjti, a segélyek kiosztásáról, nem különben a vizsgai jutalomkönyvek beszerzéséről s kiosztásáról gondoskodik;

5. Az egyházi és világi hatóságok által kívánt statisztikát és egyéb kimutatásokat, vagy adatokat, a tanítók útján beszerzi, összeállítja és szükség szerint az iskolaszéki elnökkel aláírva, rendeltetése helyére juttatja. Az általa végzett iskolaügyi dolgokról iktató könyvet vezet;

6. az egyházmegye által kiadott törzskönyv adatait beszerzi s vezeti; a tanítók szolgálati idejét nyilvántartja s korpótlékra való igényeket az illető hatósághoz bejelenti;

7. gondoskodik a felsőbb hatóságok által megszabott iskolai ünepek megtartásáról s az iskolaszéki elnökkel egyetértőleg megállapítja az évközi szüneteket. A tanítók bármilyen okból való mulasztását (amelyek nyilvántartás

egy. megyei közgyűlés elé, ma még csak tervezet, melyhez hozzájárulni minden illetékes tényezőknél van joga. Hogy e joggal ama három tanító ur visszaél, midőn ez okos és lelkes munkát merényletnek nevezi, azonban kétségtelen. Nem becsúrlés kell, hanem érdemes bírálat. Különben is az, hogy igazgatótanítók legyenek, illetve, hogy az isk. igazgatók tanítók legyenek régi törekvés. Ott a hol nagy a város és sok az iskola, célszerű-e csak egy igazgató? Lehet vita tárgya. A részletek is eltűrik a hozzászólást, hiszen új utak jár az egész tervezet; de hozzátehetjük, hogy jó utakon Szerk.

végett hozzá jelentendők) az iskolaszéki elnökhöz bejelenti.

8. segítségére van az iskolaszéki elnöknek a tanítók erkölcsi viseletére és tanítói kötelességeik teljesítésére vonatkozó tapintatos ellenőrzésben; figyelemmel kíséri a templombajárását, az iskolaszéki elnökkel, annak felhívására, iskolalátogatást teljesít és itt szerzett tapasztalatait a tanítók havonkénti tanácskozásain megbeszélés tárgyává teszi;

9. havonként egyszer összehívja a tanítótestületet, a melyek tanácskozásait, az iskolaszéki elnök jelenlétében vezeti. A testületi jegyző, pénz és könyvtárnokot a testület a maga kebeléből 3—3 évre választja. A havi értekezletről a tanítóknak csakis betegség miatt szabad elmaradni. Két igazolatlan elmaradás az iskolaszékhez bejelentendő. A havonkénti tanácskozások mindenkor tárgyai az iskolalátogatások alkalmával tapasztaltak megbeszélésén kívül, a következők:

a) minden tanító, minden alkalommal előkészíti tanítványait ünnepeink jelentőségének megértésére; kötelesség szerint beszámol a lefolyt hónapban elvégzett tananyagról, tanítványai erkölcsi és szellemi haladásáról, esetleges fegyelmi vétségeiről. A beszámolás élőszóval, a haladási naplók alapján történik, de a jelentősebb iskolai események jegyzőkönyvbe veendőek és az iskolaszék elé terjesztendőek;

b) a tantestület minden alkalommal tanácskozik a tantárgyak módszeres tanításáról, az oktatás és nevelés összhangzatos vezetéséről, a rendtartási és fegyelmi szabályok egyöntetű, helyes alkalmazásáról, az iskola és szülői ház közötti kapcsolat megerősítéséről (esetleg a szülék bevonásával); az iskolai oktatásnak az életre kihatóvá tételéről;

c) a szeptemberi és októberi értekezletek tüzetesen foglalkoznak az iskolahagyott ifjúság gondozásával; megbeszélnek az igazgató által előterjesztett munkatervezet; megállapodnak az ifjúság gonozására fordítandó heti órák beosztásában; átveszik az esetleg rendelkezésükre boesátott utasításokat stb.

d) a májusi értekezlet javaslatot készít az évszázó vizsgák sorrendjére nézve s azt elbírálás végett az iskolaszék elé terjeszti;

e) a júniusi tanácskozáson megbeszélendő a meg-ejtett vizsgálatok eredménye, természetesen a vizsgát vezető elnökök jelenlétében; ekkor jönnek szóba a jövő évben használandó tankönyvek és esetleg beszerzendő taneszközök. Az egyházker. kiadványain kívül csak olyan tankönyvek használhatók, a melyeket az egyházmegyei tanügyi bizottság megbírált és használatra ajánlott. A júniusi értekezletre minden tanító elkészíti és bemutatja a jövő isk. évre szóló tananyagbeosztását, az általános óratervet s a heti órarendet; mindezeket az igazgatótanító összegyűjti s láttaozás után az iskolaszéki elnöknek megerősítés végett bemutatja;

f) a tanítótestületi havonkénti tanácskozásairól felvett jegyzőkönyvek az iskolaszéknek minden alkalommal bemutatandók.

4.

Az igazgatótanítók tiszteletdíja, a tanítótestületek nagysága szerint, a következőképp állapítatik meg; olyan egyházban, a hol 10-nél nem több a tanítók száma, az évi tiszteletdíj 100 korona; ahol 18-nál nem több a tanítók száma: 200 korona; ahol 18-nál több tanító van, legalább 300 korona; Ebben a tiszteletdíjban benne van az iskolaszéki jegyző honorárium is.

5.

Az elhagyott gyermekek gondozását, az előbbi pontokban körülírt módon működő tanítótestületek (önként vállalt) kötelességévé teszi az egyházmegye. Minden tanító kötelességet vállal az igazgatótanító javaslata s az iskolaszéki elnök beosztása szerint, a szükséghez képest legfeljebb heti két (2) órán át, az ifjúság tervszerű gondozásában.

Az ifjúság összejövetelei, az iskolai helyiségekben külön a fiuk, külön a lányok számára, minden vasárnap délután 2—4 óráig tartanak.

Az összejövetelek ismeretterjesztő és vallás-erkölcsi anyagát, a helyi viszonyok gondos megfigyelésével a lelkészek felügyelete alatt, az igazgatótanító javaslata alapján, a tanítótestület őszi tanácskozásain kell részletesen megállapítani, de a következők figyelemmel tartásával:

az iskolahagyott gyermekek időnként való összegyűjtésének czélja az ifjúság vallásos kedélyének és jó erkölcsének ápolása lévén, mindenképp felett való gond fordítandó a bibliai olvasására s a biblia magyarázatokra, továbbá vallás-erkölcsileg építő elbeszélések előadásra, ilyenek olvastatására, hazafias, nemesítő költemények szavaltatására és az ének művelésére. Időnként gyermek-istentiszteletek is tartandók. Figyelem fordítandó az illendőség, a tisztaság magaviselet és a mértékletes életmódra való szoktatásra is. Általában az lévén a czél, hogy a korezmák és egyéb rossz helyek látogatásától az ifjúság elvonassék: szórakozásokról is kell gondoskodni. Ilyenekül kínálkoznak az énekkarok szervezése, nemesítő versek, párbeszédok stb. előadása, ártatlan játékok stb.

A felügyeletet s az iskolai előadásokat, vagy felolvasásokat, a melyek kiváló irók munkái legyenek, fiuknál a tanítók, leányoknál a tanítónők felváltva, az előre megállapított tervezet szerint végzik.

A presbitérium erkölcsi és anyagi támogatásban részesíti az ifjúság gondozását s megfelelő módon arra törekszik, hogy a szülék érdeklődését is felébressze az ügy iránt, hogy így a felnőttek érdeklődése, sőt a felügyeletben való részvevése által az összejövetelek családias jellegűek legyenek.

Az ifjúsági összejövetelek nov. 1-től márcz. 1-ig tartanak s az iskolahelyiségek fűtéséről az egyház gondoskodik.

Módosabb egyháztagok pártoló tagjai lehetnek ez intézmények s a tőlük szedendő pártoló díjakból ifjúsági folyóiratok rendelhetők.

A tanítók az ifjúsági előadásokon követett eljárásokról kötelesek a testületi értekezleteken beszámolni s az összejöveteleken megjelent növendékek számát időről-időre bejelenteni az igazgató tanítóknak.

E szabályrendelet az egyházmegye az E. T. 446. §-a alapján hajtja végre.

Türkeve, 1905. szept. 21.

Az egyházmegyei tanügyi bizottság.

* * *

Alig lehet feltételezni, hogy ezt az úttörő tervezetet az egyházmegyei reform. tanítók is merényletnek tartanák; sőt irigy személyeskedés nélkül a „hármak” se mernék azt ilyen tendenciával kinyomtatni.

Pedig a kinek üvegéből van a háza, annak nem tanácsos kövel hajigálni! Ám én sokkal szentebbeknek

tartom a szőnyegen levő ügyet, többre becsülöm a reform. tanítók tisztességét, semhogy a „merénylet“ célzatosságának okaira ez alkalommal reflektálnék. Sőt köszönő szavaim vannak amiért a „hármak“ kinyomatták a „merényletet“; mert meggyőződésem szerint ezzel az ügynek jobb szolgálatot tettek, mint maguknak.

De meg legalább tisztán láthatja minden elfogulatlan ember, hogy ki követte el a merényletet a tanítók jogai és jóhírneve ellen!

Farkas Imre.

K Ö Z É L E T Ü N K.

Szerény észrevételek egyházi bíróságaink eljárására.*

Motto: Ceux qui ont dans leur main les lois, doivent toujours se laisser gouverner par les lois. (Fenelon.)

Reformált egyházunk alkotmánya szerint, időközönként összejönnek tanácskozás végett a mi zsinati atyáink. Nagy bölcsességgel és sok jóakarattal megalakítják az üdvös egyházi törvényeket szentesítvén azokat az alkotmányos magyar királlyal is, hogy annál nagyobb jogerővel bírjanak.

Ezeknek keretén belől aztán az egyházközségek, megyék és kerületek felvannak jogositva szabályrendeletek készítésére, melyeknek megtartására esküvel köteleztetnek, első sorban a lelkipásztorok, azután az egyházi előljáróságok; mert hiszen szükséges dolog, hogy mindenkinek ékesen és jó renddel legyenek az eklézsiában.

Ilyen szabályrendeletet készített a tiszántúli ref. egyházkerület megbízásából, a tanítói állomások időközi megüresedését és betöltését illetőleg 1900. évben a nagytiszteletű esperesi kar.

Ebben világosan kivan mondva, hogy a tanítói állomást időközben elhagyni nem szabad és hogy évközben, csak halálozás, nyugdíjazás vagy hivatalok törvényes itélet általi megfosztás folytán állhat be üresedés; kivan mondva továbbá az is, hogy ilyen esetben a megüresedett állomás, csak ideiglenes tanítóval tölthető be.

Ezen szabályrendeletet aztán a ker. gyűlés, ugyanazon évi 42. számú végzésével nemcsak törvényerőre emelte, hanem a nagyméltóságú vallás és közoktatásügyi miniszter ural is közölte, felkérvén őt, hogy a tanügyi zavarok elhárítása céljából, közegeit ennek figyelembe vételére és megtartására utasítani méltóztassék.

Ezen szabályrendelet megtartására figyelmeztettem én is, most egy éve 1905. febr. 13-án a turkevei ref. egyház iskolaszékét és presbyteriumát egyik fitanítónk évközbeni lemondása alkalmával, a ki állását a kertész tanítói állással felcserélni kívánta, annyival is inkább mert az iskolaszék a lemondott tanító osztályát, egy másik tanító osztályával felcserélvén, ez utóbbinak helyére Széki Péter iskolaigazgató nejét, a fentemlített szabályrendelet ellenére erőltetett szótöbbséggel állandósította rendes tanítónőnek megválasztotta.

Ezen választás természetes dolog, hogy az osztályoknak évközben történt csereberélése által csak hát-

* Heves n.-kunszolnoki ref. egyh. megye 1905. máj. 3. és a Tiszántúli egyházkerület 1905. okt. 26. tartott közg. bíróság itelete.

rányára történhetett az iskolának, de még ezenfelül keserűséget is okozott a régiebb jeles és közkedveltségű tanítónőink lelkében a kik kisebb fizetéssel vannak alkalmazva a mellőztetés miatt.

Ily körülmények között igazságérzetemből kifolyólag — minthogy az egyház hívei is általánosan megbotránkoztak az iskolaszék és presbyterium ezen protectiós eljárásán — elnöki kötelességemnek tartottam többek nevében és aláírásával ezen választást, s vele az esperesi megerősítést előbb az egyh. megyén, azután az egyh. kerületen megfellebbezni, annyival is inkább mert elvileg sem helyeslem a férjes tanítónő alkalmazását.

És ime mi történik? az egyházmegyei bíróság hivatkozva a törvény, illetve a szabályrendelet szellemére, — mintha bizony annak szelleme ellenkezhethetne a betűszerinti értelmével — a választást és esperesi megerősítést helybenhagyja; az egyh. kerületi bíróság pedig, az előbbinek indokaira támaszkodva, kényelmesen átsiklott az egész ügyön, a nélkül hogy csak egy árva szóval is figyelmeztette volna a turkevei ref. egyház iskolaszékét s presbyteriumát, arra hogy jövőben a felsőbb egyházi hatóságok végzéseit és szabályrendeleteit tiszteletben tartani kötelességének ismerje.

Most már legyen okos a lelkész elnök, a ki felelős az egyházi törvények és szabályrendeletek megtartásáért s találja ki, hogy mikor kell és mikor nem kell azokat megtartani?

Igenis kitaláljuk — mint egy ilyen esetben már kitalálta azt néhány évvel nt. Dávidházy János esperes ur, midőn e beces lapok útján így nyilatkozott: „Látom, hogy a törvény nem mindenkor törvény, az igazság nem mindenkor igazság.“

Dixi et animam salvavi.

Turkeve, 1906. jan. 14.

id. Harsányi Sándor

ref. lelkész.

Sipos János belényesújlaki lelkész 25 éves jubileuma 1906. január 31-én.

Nem közönséges, de mondhatom szívet nemesítő és lelketemelő ünnepélynek volt színhelye f. év január 31-én a biharmegyei románság közé ékelt s magas hegyekkel körülvett belényesújlaki ev. ref. egyházközség. E napon töltötte be a jöbi türelmü, páli buzgósága, jánosi szelidségü és puritán jellemü Sipos János, b.-újlaki lelkésziségének 25 éves évfordulóját, mely alkalmat környékbeli, vagy mint itt szokás nevezni „tartománybeli“ lelkészek s felekezeti és állami tanítók felhasználtunk arra, hogy egyrészt a mindnyájunk által tisztelt és szeretett „Jánosunkat“ igaz baráti tiszteletünkről és becsülésünkről továbbra is biztosítsuk, másrészt hogy azt a viszonyt, mely gyülekezetét és lelkészét összeköti együttes tömeges megjelenésünk által erősítsük, fokozzuk.

A gyülekezet apraja-nagyja már a reggeli órákban sűrűen csoportosult a templom körül, melynek sugár tornyán lengett a nemzeti zászló, mintegy jelezvén, hogy a belényesújlaki ref. egyháznak ünnepe van. Tíz óraker ünnepi beharangozás után megtelt a templom helybeli és vidéi közönséggel. Az ünnepi meghatottság ott ült a hívek arcain midőn látták a más-más egyházak lelkészeit és tanítóit együttesen, amazokat teljes papi ornátusban a jubiláns vezetésével testületileg a templomba felvonulni,

hol az elragadó szépségű „Áldjátok az ur nevét” kezdetű CXXXV. Zsol. 1. versének elénekélése után Szatmáry István remetei lelkész lépett a szószékbe s mondott lélekemelő imádságot. Majd közének után Györi József tárkányi lelkész, lelkési körünk seniora és agilis elnöke I. kor. 15. 10. alapján „*De Isten kegyelme által vagyok a mi vagyok, és az ő kegyelme nem volt én hozzám hiábavaló, hanem többet munkálódtam, hogy nem mint mindnyájan azok, de nem én, hanem az Isten kegyelme, a mely én velem vagyok.*” predikált a tőle megszokott szónoki tüzzel, gyönyörűen a textsztus mellett mindvégig megmaradva, eszmedus tartalommal és mesteri kidolgozással fejtegette „Isten kegyelmét” mely a jubiléus férfiuval vele volt életének minden idejében. Midőn elhangzott a remek egyházi beszéd jubiléus lelkész s e sorok írója az urasztala előtt jelentünk meg, hol a lelkési hivatal fontosságának és ezéjének méltatása közben üdvözöltem a 25 éves lelkézpásztort s átadtam a tartománybeli lelkézsztársak és tanítók s általában tisztelői adakozásából szerzett diszes *aranybibliát s aranytollat*, mint jubileumi emlék tárgyakat. Megható volt ezekre a válasz s szem alig maradt szárazon midőn az Ur szőlőjének 25 éves hű munkása szállásra nyitotta meg ajkait, keresetlen de annál közvetlenebb szavakban fejezvé ki köszönetét az őt ért tisztelet és kitüntetés felett, majd a buzgó imádság szárnyain hálaltelt szívvél az időknék Urához, a minden teremtesek kufjejehez emelkedett fel, Istennek kegyelmét könyörögvén le magára gyülekezetére és hazánkra. Végre „*Boldog kinék nem kell szólni*” és „*Légyen te köfalaidban*” kezdetű fenséges énekeink elhangzása zárta be a templomi istenitiszteletet.

Istenitisztelet után a különböző testületek a paróchián tették tiszteletüket s fejezték ki üdvözlötüket. Különösen említésre méltó a gör. kath. vallásu Opris József belényesujlaki körjegyző beszéde. Községe nevében szólott az ünepelthez oly nemesen s melegen érező szívvél, a minővel manapság nem sok falusi lelkész dísekedhetik még ref. vallásu jegyzője részéről sem, különben is neki van legnagyobb része a jubileum rendezésében. De az állami tanítók is részt követelnek maguknak a tisztességtetésben kiknek valamint a felekezeti tanítóknak is, szószóllója a paedagogia terén kifejtett munkásságáról messze vidéken ismert Tóth János állami tanító és a Belényes-vidéki ref. iskoláknak érdemes dékánja üdvözlő beszédében a jubiléus érdemeinek s a tanítók iránt tanusított nemes szívének jellemzése közben különösen hangsúlyozza, hogy bármint „*állami tanítók*” szolgálják a népnevelés ügyét hazánkban, de azért a református egyház minden mozzanata iránt a legnagyobb éreklődéssel viseltetni, egyházunkban lelki-testi erejöknek odaadásával a vallás-erkölcsi életet ápolni fejleszteni s az érdemes lelkészek és tanítók között a békességet és Krisztusi szeretetet fentartani szent kötelességüknek tartják.

Majd a gyantai ref. lelkész nevében és egyháza képviselőjében Vidics János gyantai állami iskola igazgató s végre a helybeli egyházközség presbiteriuma üdvözlő beszédei és a jubiléusnak mindenik beszédre külön adott válasza után a papnéknak és édesanyáknak valódi mintaképe a ház kedves urnője gazdagon terített asztalhoz hívta vendégeit, hol a kifogyhatatlan magyaros vendégszeretet, fűszerezve szebbnél-szebb toasztokkal és a távolból jó barátok és ismerősök részéről az ünepelthez intézett üdvözlő táviratok és levelek felolvasásaival azesteli órákig együtt tartott mindnyájunkat.

Az elválás perczében pedig éreztük, hogy e

jubileumi alkalmatossággal a hitéletet fejlesztettük, a szeretet és barátság láncait magunk között, kik együtt voltunk, erősítettük s mindenesetre egy örömteljes nappal életünket gazdagítottuk.

Fenes, 1906. február hó 2.

Makai Elek

ev. ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

Dégenfeld József gróf.

Érzem, hogy hivatlan védő vagyok, egyrészt azért, mert a ki mellett igénytelen szavam felelem, védelemre nem szorul, másrészt, mert nincs szerencsém ahöz a közvetlen környezet-hez tartozni, a melyiket egyházi közéletünk terén következetes elvi összhang fűz össze Dégenfeld József gróf ömértóságával s a honnan állhatnak elő a legilletékesebbek: visszaverni azt az illetéktelen támadást, a mely Debrecen hagyományos ellenfelétől Sárospataktól származott.

Dégenfeld gróf védelemre nem szorul, mert átüthetetlen paizsként védik őtet a nagy szolgálatok, melyek nevét kitörülhetetlen betűkkel jegyezték be anyaszentegyházunk történelmébe, nem is őtet védem, hanem magunkat, a tisztántuli egyházkerületet az ellen a gyanu ellen, mintha nekünk részünk lenne s kedvünk telnek abban, ha világi vezérünk egyéniségét porba akarják rántani. Mert ő vezérünk nekünk, az nekem is, ha bár az elvek világában mindég nem volt szerencsém vele egyetérteni; vezérünk, vezérem, mert egy a célunk: nagygyá és erőssé tenni a magyar Siont és mert ezt a célt nagyobb stylusban, fokozottabb buzgalommal, teljesebb ismerettel szolgálni nem látom s nem várom egyetlen más világi urunktól sem, olyan mértékben sem, mint ő tőle.

Az elvek terén eltérések lehetnek közöttünk, de egyéniségének, személyének tiszteletében, érdemeinek elismerésében mellette állunk s személyének védelmében, mint egy ember állunk fel és verjük vissza a jogosulatlan, illetéktelen és igaztalan támadást. Az ő megtisztelése, a mi megtisztelésünk, az ő kisebbitése, sérelme szintén a miénk. Ne higgyék tehát ott a hegyalján, hogy a durva támadás nyomán felhangzott mámoros kacagás itt akármelyikönket felderítene, sőt ellenkezőleg szomorkodunk, neheztelünk és saját reputációnk nevében is — és ha szabad — az izlés nevében is tiltakozunk.

A cinizmus, a mely mindenben pikantériát és frivolitást keres, valószínűleg sok mindent belemagyaráz jelen írásomba és sok mindent

ki is magyaráz belőle, ám tegye, saját lelki szegénysége, ha önzetlenséget nem tud fel se tételni, nem tud meg se érteni. De legalább ennek a sivár lelkitulajdonságnak elvettem egy kis kedvét, megsemmisítvén azt a reményt, mintha itt túl a tisztán közülünk akárki is kárörvendene.

Ismétlem, hogy Degenfeld gróf főgondnok urral az ötlet ért személyes sérelemben osztoznunk s minden illetéktelen, jogosulatlan és igaztalan megtámadtatások ellen határozottan és kivétel nélkül mindnyájan tiltakozunk.

Hajduböszörmény, 1906. febr. 6.

Dr. Baltazár Dezső
valódi esperes.

— **A sajtó és az Eröss Lajos Apologétikája.** Református irodalmi termék az újabb időben nem igen részesült olyan széleskörű és mélyreható bírálatban, és elismerésben mint az *Eröss* „Apologétikája”. Eddigelőtöbb mint tíz részletesebb kritikát olvastunk reá vonatkozólag s ezek általábanvéve mind kedvezők voltak. Csak egyetlenegy bíráló akart keményebben belekapaszkodni, de végül ez is azzal zárja bírálatát, hogy „igaz örömmel üdvözlö e munkát, mely a lelkészek kezében a mindennapi kenyér szerepét játszani van hivatva.” Nemesak a református, hanem az ágostai evangélikusok sajtója is foglalkozott ezzel a művel; sőt legújabbban megjelent reá vonatkozólag az első róm. kath. bírálat is. Az „Egyetemes kritikai lapok” 1906. jan. 15-iki számában Dr. Dudek János egyetemi tanár (maga is tudós apologétika-író s így kétségtelenül egyik legfőbb kompetensebb bíráló!) ír az *Eröss* művéről igen rokonszenves bírálatot.

„Üdvözlöm, — mondja a többek közt, — a debreceni ref. akadémia tanárát *Eröss Lajost* apologétikájáért. Igaz kartársi érzelemmel üdvözlöm. A gyenge jellem, a megzavart elmék, a megingott hit e korszakában, — midőn a történeti Krisztus s az evangéliumok történeti hitele, midőn egy szóval a keresztyénség isteni eleme, maga a kinyilatkoztatás is hitelét kezdi veszteni előttünk, — ő egy teljesen pozitív keresztyén alapon álló hitvédelmi könyvet írt tanítványai számára s ezzel férfiasan száll szembe a megtévesztett korszakkal.”

„A tiszta keresztyén dualizmus alapján áll a filozófiában, határozottan és tanult fejjel.”

„Látszik minden során, hogy sokat tanult és sokat elmélkedett kivált a természettudományok körében és hitét még sem veszítette el! Ellenkezőleg a tudománytól megerősödött benne.”

„Roppant erős meggyőződésű férfi, vir propositi tenax, — igazán vastag nyaku kálvinista a szó legjobb és igazán szeretetreméltó értelmében. Legjobb értelmében, mert erős hitű keresztyén és a szó szeretetreméltó értelmében, mert nem elfogult. Ő a katolikus tudásban sem lát mást, mint tudóst stb. stb.”

Természetesen *Dr. Dudeknek* vannak kifogásai is, főleg olyan kérdések körül, hol protestáns és katolikus felfogás között az ütköző pontok inkább kiesősodnak. De hiszen, ez másképen nem is lehet. S végre is ezen végzi *Dudek*.

„No dehát mindezek inkább csak afféle szépség-hibák egy, — zömében, — igen jóra való könyvben, mely hivatva van nemcsak a keresztyénségnek, hanem a tárgyilagosságnak is nagy szolgálatakat tenni s a tudomány nevében ámitókkal szemben sokaknak a szeméit kinyitni.”

— **Hírek Hódmezővásárhelyről.** (Tabáni új templom, a megüresedett lelkészi állás betöltése, az új templomi nagy harangok, tamitok drágasági pótléka). A múlt hó 29-én tartott egyháztanácsi gyűlésen terjesztette be a tabáni templom építetők bizottsága a végleszámolásról szóló jegyzőkönyvet, amely szerint a hiányzó pótlások és javításokra szükséges összeg levonásával a templom és lelkészlak a vállalkozóktól átvétetett. A templom maga 54 ezer 412 korona 52 fillérbe, a paplak pedig 20 ezer 575 korona 16 fillérbe került. A végleszámolásról szóló jegyzőkönyvi határozatokat tudomásul vette az egyháztanács, — egyidejűleg az építetők bizottság elnökének, Pap Imre lelkésznek, valamint a bizottság tagjainak is jegyzőkönyvileg köszönetet mondott, azon buzgó fáradozásukért, melyet a templom építése körül kifejtettek; a bizottság két jegyzőjének a jegyzőkönyvek vezetéséért 30—30 korona jutalmat utalványozott. Ezen tárggyal kapcsolatban kimondta, hogy a városi tanácsot felkéri hogy az ártézi kntat valamely távolabb eső alkalmas helyre tésse át s az így nyert térséget fásítsa be. Elhatározta az egyháztanács azt is, hogy az ártézi kut vizét a paplak udvarába befogja vezetetni. — **A megüresedett lelkészi állás betöltése,** új állomások szervezése új díjlevelek kiállítása ügyében az egyházszerző bizottság azt javasolta, hogy az új-templomi egyik megüresedett lelkészi állomás javadalma a Susánban felállítandó lelkészi és egy az új-templomnál működő állandó jellegű segéd-lelkészi állás szervezésére fordítsassék, olyképen, hogy a susáni rendes lelkész javadalma az újvárosi és tabáni lelkészekével egyenlő legyen. A díjlevelek isekép készítették. A javaslatot az egyháztanács elfogadta és jóváhagyás végett az egyházmegyére felterjeszteni határozta. Az elnökség beterjesztette a Turi László budapesti érczöntőde czéggel kötött szerződést; e szerint nevezett czég az új-templomi nagy harangot a mostani sulynak és hangnak megfelelőleg régi harangérez felhasználásával 1198 korona 72 fillérért készíti el, szállítási s egyéb czímen még 200 koronát számít, s a harangot márcz. 31-én tartozik átadni. — A szerződést az egyháztanács helybehagyta. A tanítók drágasági pótlék megadása iránt beadott kérelmére kimondotta az egyháztanács, hogy a segély megadása elől nem zárkózik ugyan el, de azt csak akkor fogja kiutalni, ha az egyházi adóbefizetések azt lehetővé teszik.

— **Helyreigazítás.** Becses lapod legközelebbi számában valamelyik tudósító jelzi, hogy néhai békési lelkész nagy.

Szegedi Károly temetésén én is résztvettem volna. Ez olyan tévedés, melynek helyreigazítását kérem. Körülményeim nem engedték azt meg, hogy az elhunyt iránt e kegyeletes tényt temetése alkalmával leróvjam. Vagyok Okány, 1906. febr. 5. tisztelő barátod *Márk Ferencz*.

— **A beregszászi ev. ref. egyház harang-bálja** m. hó 14-én folyt le és a jótékony cél javára 639 k-nát jövedelmezett. A jövedelemhez a felül adakozók sok és tekintélyes sora járul, kik mint a ref. egyház és a beregi társadalom minden nemes mozgalmat pártoló tagjai hozták meg áldozatukat. A bált az ev. ref. tanács élén a lelkészszel és gondnokkal rendezte. A tiszta jövedelem a két kisebbik harang újra öntésére fog fordíttatni.

— **Az evangéliumi Szövetség.** által az egész világon életre hívott ima hét Nagybecskereken is megtartott a keresztyén nőegylet melegedőjében, hol minden este előadások tartattak ének ima kíséretében magyar, szerb és német nyelven. Állandóan 70—80 voltak jelen. Beszéltek Szalay, Szalainé, Lichtenberg és Fésüs. Ez összejövetelek a testvériséget nagyban fejlesztették.

— **Az Izsnyétei tűzkárt szenvedett** ev. ref. egyház részére újabb adakoztak: Rákospalotai ev. ref. egyház 20 kor, Kaplonyi ref. egyház hívei 7 k 74 fill., Kisujfalvi ref. egy. 2k. Végvári ref. egyh. presbiteruma 11 k. 40 fill. Paposi egyh. hívei 2 k. 60 fill. Bánóci ref. egyh. hívei 1 k. 48 fill. Szatmárnémeti ref. egyház 10 k. Szilagyvarsolci ref. egyh. 2 k. Derecskei ref. egyh. 5 k. Kunhegyesi ref. egyh. 10 k. Aradi ref. egyh. hívei 6 k. 48 f. Ez összegből Máté János és neje Szrikó János és neje, Tóth Mihály és neje, Ágoston Bálint, Hadadi Sándor, Rácz János, 1—1 koronát adtak s Vadas Julianna 48 fillért. Téglássy Gyula ur Laskod 10 kor, Pap Károly lelkész Laskod 3 kor. Bakonszegi ref. egyh. 2 k. Herencsi ref. egyh. 2 k. Csorvási ref. egyh. 1 k. Szkulyai ref. egyh. 5 kor. Péderi egyh. hívei 3 kor. 60 fill. Debreceni főgyimn. ifjak adománya 5 k. Eszenyi ref. egyh. hívei 40 kor. összesen — 149 kor. 40 f. Az előbb nyugtázott összegekkel együtt eddig 1671 kor. 16 fill. Mély tisztelettel Izsnyéte, 1906. jan. 15. Szentimrey József ref. lelkész.

— **Az 1905-1906. tanévre kitűzött pályakérdések eredménye.** 1. A Hatvani István-féle pályadíjra: „De motu, quem fluvii in humanam culturam efficerint.“ Beérkezett egy pályamű. A mű szerzője *Fehér Károly* 2 jh. kinek 25 koronára jutalom-díj ki is adatott. 2. A *Keresztési-Deák I.* alapítvány első kérdésére a szentírás magyarázat köréből: „János apostol írói jellemzése és evangélioma I—IV. részének magyarázata.“ Jutalma 168 k. Meddő maradt. 3. A *Keresztési-Deák I.* alapítvány második kérdéséről a büntetőjog köréből: „Hogyan lehet a büntetést megindokolni determinista felfogás mellett.“ Beérkezett két pályamű. A pályadíj: 168 kor. Pénzes Miklós 4 jh. és Domokos József 2 jh. között megosztott. 4. A *Váradi-Szabó alapítványra* a neveléstan köréből: „Állítsák párhuzamba a család és iskola feladata a nevelés körül; fejtsenek ki azon eszközök, melyekkel az iskola a szüléket a maga céljainak előmozdítására megnyerheti.“ (Jutalma 100 kor.) Meddő maradt. 5. A Péceli IV. alapítványra a klasszikus irodalomból: „Hektor jelleme az Iliaszban“ (Jutalma 80 kor.) Beérkezett három pályamű. A pályadíj a *Karácson Andrást* 2. th. és *Kiss Endre* 2. jh. között megosztva. 6. A *Szikszay Dániel* alapítványra a magyar irodalom köréből: „Írassék hazafias dal.“ (Jutalma 100 kor.) Beérkezett hat pályamű. A pályadíj a „Rossz időköt élünk“ jelíges műszerzőjének: *V. Nagy Gusztáv* jh.-nak adatott ki, míg *Kiss Endre* 2 jh. megdicsértetett. 7. A *Bulyovszki jutalomra*, a költészet köréből: „Boeskaiyra és korrára vonatkozó hazafias költemény.“ (Jutalma 100 kor.) Beérkezett hat pályamű. A pályadíj *V. Nagy Gusztáv* jh. és *Kiss Endre* 2 jh. között osztott meg. 8. A debreceni Kaszinó által a Csokonai kör javaslata alapján kitűzött pályatételek: a) *Csokonai lyrai költészetének méltatása* irodalmi és esztetikai szempontból. (Jutalma az elsőnek 20, a másodiknak 12 arany.) Beérkezett négy pályamunka. A bírálat alapján az első mű szerzője *Kuthi Sándor* 2. jh. 12 arany, a második mű szerzője *Megyeri Lajos* 1. jh. dícséretben és 4 arany jutalomban részesült. b) *Kisebb elbeszélő* költemény, melynek tárgya Debrecen irodalmi életével legyen kapcsolatos. (Jutalma az elsőnek 12, a másodiknak 8 arany.) Meddő maradt c) *Lenau valamely magyar vonatkozású költeményének* vagy *Schiller egyik balladájának* verses fordítása. (Jutalma az elsőnek 8, a másodiknak 6 arany.) Beérkezett 5 műfordítás. A „Kaszinó“ a „Miska a Tiszapartján“ című költemény fordítójának *Kiss Endre* 2. jh.-nak 8 aranyat, a „Polykrates gyűrűje“ c. költe-

mény fordítójának ugyancsak *Kiss Endre* 2. jh.-nak 6 aranyat, s „A buvár c. költemény fordítójának *Kuti Sándor* 2. jh.-nak 6 aranyat ad ki.

— **Pályahirdetések az 1906/907 évre.** A *Hatvani István* féle pályadíjon Specificantur articuli Pacificationis Vienensis sub principatu Stephani Bocskay ad stabilendum religionis libertatem spectantes. (Jutalma 140 kor.) 2. A *Kereszturi Deák I.* alapítvány első kérdése „János apostol írói jellemzése és evangéliuma I—II. részének magyarázata“ (Jutalma 168 kor.) 3. A *Keresztési Deák I.* alapítvány második kérdésére: A bölelet különböző irányainak, (empirismus, idealismus, dogmatizmus, scepticismus, positivismus) felsorolása, ismertetése s a bírálata. A helyes irány megállapítása, ismertetése s a többiek fölötti előnyeinek kiünttése.“ 4. A *Váradi-Szabó alapítványra* a neveléstan köréből: „Állítsák párhuzamba a család és iskola feladata a nevelés körül; fejtsenek ki azon eszközök, melyekkel az iskola a szüléket a maga céljainak előmozdítására megnyerheti.“ (Jutalma 50 kor.) 5. A *Péceli IV. alapítványra* a magyar történelem köréből: „A magyarok állami és társadalmi szervezkedése I. Istvánig.“ (Jutalma 80 kor.) 6. A *Szikszay Dániel* alapítványra a magyar irodalom köréből: „Írassék hazafias elegia.“ (Jutalom 100 kor.) 7. A *Bulyovszky jutalomra* a költészet köréből: „Írassék tetszésszerű lyrai költemény.“ (Jutalma 100 kor.) 8. A debreceni *Kaszinó által* a Csokonai kör javaslata alapján kitűzött pályatételek: a.) A debreceni magyar fűvészkönyv méltatása növénytan és nyelvtörténeti szempontból. Jutalma az elsőnek 20, a másodiknak 12 drb. (10 koronás) arany. b.) Debrecen régebbi irodalmi életéből vett kisebb elbeszélő költemény. Jutalma az elsőnek 12, a másodiknak 8 drb. arany. c.) Műfordítás a legújabb francia költészet termékeiből, kivált *Leconte de Lisle*, *Sully Prudhomme*, *Francois Coppeé*, *Anatole France* és *Edmond Rostand* műveiből. Jutalma az elsőnek 8, a másodiknak 6 drb. arany. A pályaművek idegen kézzel írva, tisztán eszinosan kiállítva a debreceni ev. ref. főiskola szeniori hivatalához, illetőleg a 8. szám allattiak a főiskolai pályairók részéről a szeniori hivatalhoz, a főreáliskolai tanulók részéről pedig a debreceni m. kir. főreáliskolai igazgatóságához az 1906 évi december hó első napjáig adandók be, kivéve a 6 szám alatt jelzett pályázatra vonatkozókat, a melyeknek beadási határideje 1906. november 1. délelőtt 12 óra.

— **1905-ben reverzálist adtak Debrecenben kárunkra:** *Ferenci József* ref. *Csonka Anna* r. k., *Oláh Sándor* ref., *Király Julianna Eszter* r. k., *Katona Lajos* ref., *Szaló Eszter* r. k., *Balogh Sándor* ref., *Horogh Eszter* g. k., *Ladányi Imre* r. k., *Alföldi Zsuzsána* ref., *Kovács Ferenc* ref., *Brausztzer Anna* r. k., *Erdős Kálmán* ref., *Páll Mária* r. k., *Ádámesik Sándor* r. k., *Papp Eszter* ref., *Juhász János* ref., *Solti ouliána* r.k., *Takács Antal* r. k., *Kovács Julianna* ref., *Monai Balázs* r. k., *Lember Mária* ref., *Csiskola Sándor* r. k., *Tóth Julianna* ref., *Révész Arthur* r. k., *Nagy Mária* ref., *Metz Ádám* r. k., *Návizs Erzsébet* ref., *Gritzmann Gyula* r. k., *Sáfrán Mária* ref. *Nagy József* r. k., *Gere Eszter* ref., *Makai Zsigmond* r. k., *Magyari Emma* ref., *Tóth Miklós* ref., *Tóth Ilona* g. k., *Vanusz Ágoston János* r. k., *Varga Erzsébet* ref., *Kiposzkay Gusztáv* r. k., *Daku Julianna* ref., *Török István* r. k., *Juhász Róza* ref., *Rác Dániel* r. k., *Gebei Mária* ref., *Sélyei József* r. k., *Tóth Zsófia* ref., *Csakvári Ferenc* r. k., *Játori Terézia* ref., *Turcsák János* r. k., *Kiss Anna* ref., *Fülöp Mihály* r. k., *Grubos Julianna* ref., *Gyárfás János* r. k., *Smez Mária* ref., *Faragó Károly János* r. k., *Szalai Erzsébet* ref.

Rózsa Sándor József r. k., Gulácsi Irma Piroska ref., Gombos Ferenc ref., Török Mária r. k., Heller József r. k., Miskolci Mária ref., Zakar Sándor ref., Dida Anna r. k., Zsolnai Károly r. k., Porcsin Eszter ref., Domokos Zsigmond ref., Juhász Jolán r. k., Gerdán János g. k., Vedres Erzsébet ref., Burai János ref., Gavelián Mária r. k. Bucsák Gábor r. k., Szatmári Julianna Balogh János ref., Károlyi Franciska r. k., özv. Szatmári Istvánné Mórié Bálint ref., Blasló Julianna r. k.

— „Antidol“ a legjobb gyógyszer: fejfájás ideges fejfájás és nátha ellen. A szert nem kell bevenni, néhány csepp a tenyéren eldörzsölve, s használati utasítás szerint belélegezve, azonnal megszünteti a bajt. Sok ezer ember használja s mindenki csak jót mond róla. Kérdezze ismerőseit, hogy használta-e már az Antidol-t, amely nagyszerű hatásáért arany éremmel lett kitüntetve. Egy üvege ára 1 kor. 20 fill. és 35-ször mulaszthatja el vele fejfájását. Kapható: **Grósz Nagy Ferencz** gyógyszerárába Debreczen az Arany egyszarvúhoz.

Tartalom-jegyzék: Jeruzsálem békeségéért. Vándor. — A harmadik rend. Dr. Kun Béla. — Tárca: Az angol falu. — A debreceni református Kollégium története. Balogh Ferencz. — Tanügy: Merénylet a református tanítók ellen. Farkas Imre. — Közéletünk: Szerény észrevételek egyházi bíróságaink eljárására. ie. Harsányi Sándor. — Sipos János belényesujlaki lelkész 25 éves jubileuma 1906. január 31-én. Makai Elek. — Különlélek.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Eladó 1905. évi Bakar bor

1—5 hektoliter vételnél 40 korna, 5 hektoliteren felülinél 36 korona árért a Bihar-diószegi állomáshoz szállítva.

Kóly, 1906. febr. 7.

Füzesséry Kálmán
szőlő birtokos.

Pályázati hirdetés.

A debreceni ref. kollégium gazdasági tanácsa pályázatot hirdet a kollégiumi penztárnál választás következtében megüresedett pénztári tiszti állásra.

Az állás javadalmazása 1200 korona törzsfizetés, 600 kor. lakásbér, és 5 évenként 5 izben 200—200 korona korpótlék. A megválasztott jogos és kötelezett tagja a kollégiumi tisztviselők nyugdíj intézetének. Hivatali teendőit a vonatkozó szabályzat s a szükséghez képest felmerülő utasítás írja körül.

A pályázati kérvényhez mellékatatok:

1. Végzett tanulmányairól szóló bizonyítványai.
2. Születési bizonyítvány.
3. A katonai kötelezettségére vonatkozó igazolvány.
4. Erkölcsi bizonyítvány.
5. Eddigi szolgálatáról való bizonyítvány.

Minősítés tekintetében megkívánatik, hogy a pályázó középiskolát, vagy annak megfelelő szakiskolát végzett legyen, s azon esetben, ha nem kereskedelmi szakiskolát végzett, a könyvvezetésben való jártaságát szakvizsgálati bizonyítvánnyal igazolja. Csak retormátus vallásuak pályázhatnak. A pályázati kérvény sajátkezűleg írva folyó év febr. 15-ik napjáig nagyságos Simonffy Imre kir. tan. kollégiumi helyi g. adnok urhoz küldendő. A megválasztott állását azonnal elfoglalni köteles s csak egy évi próbaév kellő sikere esetén lesz állandósítva.

Hivatali biztosítéka 2000 kor.

A ref. kollégium gazdasági tanácsa.

PÁLYÁZAT.

A nagykarolyi ev. ref. egyházmegyébe kebeleztet **magyargéresi** egyház lelkészi állomására, melynek évi javadalma: 72 köböl buza s ennek minden vékájához járuló 40 fill. garaspénz; 10 méteröl kemény tűzifa beszállítva; 3 kat. hold 668 négyszögöl szántó és 2 kat. hold 800 négyszögöl kaszáló föld haszonélvezete 543 ko. 80 fill. congruával 1600 koronára kiegészítve s így az egyház IV. oszt.

A megválasztandó az egyházmegyei özvegyárva gyámintézetnek is jogosított tagja s állomását a választás jogerőre emelkedése után azonnal elfoglalni köteles.

Pályázatok márc. 1-ig Segesváry József espereshez Kántorjánosiba, (Szatmár m. posta helyben) küldendők.

Debrecen, 1906. febr. 2.

Kiss Áron
püspök.

Pályázat segédlelkészi állásra.

A tiszántuli ev. ref. egyházkerület nagyszalontai egyházmegyéjében levő lippai egyház és ezzel összekötött lippai misziói kör segéd-lelkészi állomására a rendes lelkész betegsége miatt pályázat hirdették.

Évi javadalma:

1. államsegélyből káplántartás címén 500 kor.
2. Virágos Sándor rendes lelkésztől:
 - a) teljes ellátás (lakás, koszt, fűtés, világitás, mosás.)
 - b) 800 kor. misziói állandó segélyből megfelelő tiszteletdíj a lippai misziói körben végzett lelkészi szolgálatokért és vallástanításért.

Ezen állomás mmielőbb elfoglalandó.

Felhivatnak pályázók, hogy lelkészkepesítő I. esetleg II. vizsgálatról szóló okmányaitkat esperesileg megerősített szolgálati bizonyítványaikkal együtt, legkésőbb február 15. napjáig Széll Kálmán ev. ref. espereshez Nagyszalontára (postahely) küldjék be.

Nagyszalonta, 1906. február 1. **Széll Kálmán.**
ev. ref. esperes.

Király balzsam

Köszvény és
csusz ellen.

Legújabb gyógyszer.

Ezen balzsam legújabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. **Király-balzsam** készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitünő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgöresnél esikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **köszvény**nél **csuznál** továbbá meghűléseknél, **fog** és **fejfájásnál** pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanítására. **1 üveg 2 k 65 f.** Utánvétellel **3 üveg 6 kor. 65 fill.**

Magyar ember nem használ mást, csak a Hajdusági pedrót !!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos.

Postán 3 dobozt 3 K. 15 fillérért. 6 dobozt 6 K.

65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany-egyszarvu” gyógyszer-tára a hol minden bel- és külföldi gyógyszer-különlegességek eredeti árakban beszerezhetők.

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgvár
Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangesoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-dűéhez hasonló alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangot adnak, mint régi modoruak. Ily szerkezeltű 327 kgros harang hangban egyenlő 461 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok ille- nekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványokat. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. — Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

ÖNTÖTTE
NOVOTNY ANTAL
TEMESVÁROTT
1896 SZ.

ALAPITTATOTT

1845-ben.

ALAPITTATOTT

1845-ben.

A nagytiszteletű lelkészek, tanárok és tanító urak figyelmébe!

Van szerencsém szives tudomására hozni, hogy a

téli idényre

raktáram mindennemű férfi és fiu ruhákkal dusan fel van szerelve.

Nagy választékban, elegáns kivitelben, tartós anyagból, szolid árak mellett beszerezhetők.

férfi és fiu öltöny, felöltő, szalon ruha, gyermek costum esőköpeny

— (havelock), iskola ruha, zsinatkabát, palást, főveg, stb. —

Mérték szerint külön osztály.

Ev. ref. papi egyenruhák.

Különös figyelmébe.

Nagy előnyben részesülnek azon t. vidéki szülők, kiknek fiai helyben hallgatják az iskolai előadásokat, mert részökre nálam vásárolt ruhákat díjtalanul javítom és vasalom.

Kitünő tisztelettel

NEUMANN M.

cs. kir. udvari szállító, elsőrangú az ország legnagyobb ruha üzlete

DEBRECEN, Piac-utca 49., a m. kir. főpostával szemben.